

LATVIJAS REPUBLIKAS LAUKSAIMNIECĪBAS MINISTRIJA

LATVIJAS VALSTS AGRĀRĀS EKONOMIKAS INSTITŪTS

**LATVIJAS LABĪBAS UN LABĪBAS PRODUKTU
TIRGUS IZVEIDOŠANAS UN
KONCERNA "LATVIJAS LABĪBA" REORGANIZĀCIJAS
KONCEPCIJA**

Atbildīgais izpildītājs
Kooperācijas un pārvaldes
problēmu sektora
zinātniskais līdzstrādnieks
A.Miglavs

RĪGA 1992

LATVIJAS LABĪBAS UN LABĪBAS PRODUKTU TIRGUS IZVEIDOŠANAS UN KONCERNA "LATVIJAS LABĪBA" REORGANIZĀCIJAS KONCEPCIJA

1. ĪSS SITUĀCIJAS APRAKSTS.

Koncernā "Latvijas labība" ietilpstošie valsts uzņēmumi savu darbību līdz šim veikuši četros galvenajos virzienos:

- ◆ labības iepirkšana un glabāšana, tajā skaitā, importa operācijas;
- ◆ miltu un putrainu ražošana;
- ◆ maizes un tās izstrādājumu ražošana;
- ◆ kombinētās lopbarības ražošana.

Vairums šo uzņēmumu ir kombinēti uzņēmumi, tas ir, tie vienlaikus darbojas vairākos no minētajiem virzieniem. To reorganizācija atsevišķos patstāvīgos viena darbības virziena uzņēmumos praktiski nav iespējama.

Bez šiem nozarē darbojas arī vairāki infrastruktūras uzņēmumi. (1. pielikums)

Līdztekus augstāk minētajam, uzņēmumu izveidotais formējums "Latvijas labība" ir veicis vairākas **valsts nozīmes funkcijas**:

- graudu nepieciešamības aprēķins iedzīvotāju nodrošināšanai ar maizi un labības produktiem;
- kontrole pār pārtikas graudu izmantošanu un saglabāšanu;
- kontrole pār valsts graudu importa kvalitāti;
- maizes un labības produktu pārtikai cenu regulēšana.

Saskaņā ar LR MP 1992. gada 9. novembra lēmumu Nr. 471 koncernam "Latvijas labība" līdz 1992. gada 31. decembrim ir jāaptur darbība, nododot valsts funkcijas labības un labības izstrādājumu tirgū jaunam organizatoriskam formējumam, vienlaikus veicot nozares demonopolizāciju.

2. REORGANIZĀCIJAS KONCEPTUĀLĀ SHĒMA.

Koncerna "Latvijas labība" reorganizācijas uzdevumi.

1. **Demonopolizēt labības un tās produktu, kā arī maizes ražošanas nozari.**
2. **Nodrošināt iespēju realizēt tirgus ekonomikas principus nozarē.**
3. **Nodrošināt iespēju valstij saglabāt ietekmi pār valsts labības rezervi, kā arī labības un tās produktu cenām, nepieļaujot krasas to izmaiņas.**
4. **Saglabāt nozares uzņēmumu ritmisku darbu, ievērojot līdzšinējā attīstības gaitā izveidojušos to tehnoloģisko specializāciju un vietu nozares darba dalīšanā.**
5. **Radīt priekšnoteikumus nozares uzņēmumu privatizācijai, bet ievērojot iepriekšminētos uzdevumus.**

Reorganizācijas pamatprincipi

1. **Latvijas graudu un maizes tirgus ir vienota sistēma, kas apvieno graudu audzētājus, lopkopības produkcijas ražotājus, labības glabātājus un pārstrādātājus, maizes ražotājus un realizētājus, bet tirgus noslēdzas ar pārtikas produktu patērētāju.**
2. **Valsts regulē labības tirgu, nodrošinot atbilstību starp graudu vajadzību un piedāvājumu. Valsts savu ietekmi labības tirgū realizē, izmantojot:**
 - ◆ valsts graudu rezervi;
 - ◆ valsts kontroli pār graudu bilanci un graudu ārējo tirdzniecību.
3. **Latvijas graudu un maizes tirgus galvenokārt sastāv no patstāvīgiem uzņēmumiem, kas ir neatkarīgas saimnieciskas vienības un kas pārstāv uz dažādām īpašuma formām balstītas uzņēmējdarbības formas. Katram no šiem uzņēmumiem par saimnieciskās darbības efektivitātes kritēriju kalpo tā rentabilitāte.**
4. **Tiek attīstīta konkurence graudu ražotāju, graudu iepircēju un pārstrādātāju, kā arī maizes cepēju starpā. Miltu ražotāju uzņēmumu starpā konkurence tiek ierobežota, bet ne izslēgta, .**
5. **Pašreizējie nozares valsts uzņēmumi turpmāk var tikt privatizēti saskaņā ar Latvijas Republikas likumiem privatizācijas jomā, šajā procesā ievērojot vairākas papildus prasības, kas nodrošinātu vienotā labības un maizes tirgus sistēmas attīstību, kā arī garantētu esošo uzņēmumu turpmāku funkcionēšanu saskaņā ar līdzšinējo profilu.**

Reorganizācijas procesa posmi.

Līdzšinējā koncerna "Latvijas labība" reorganizācija notiek pakāpeniski, vairākos posmos, veidojot priekšnoteikumus valsts labības tirgus darbībai un nozares uzņēmumu privatizācijai. (1. zīmējums.)

1. **Labības un labības produktu republikāniskā tirgus attīstības koncepcijas sagatavošana.**
2. **Koncerna "Latvijas labība" darbības izbeigšanas komisijas izveidošana.**
3. **Nozares jauno organizatorisko struktūru veidošana.**
 - a) **Latvijas "Labības biroja" izveidošana:**
 - ◆ uz Latvijas Republikas likuma "Par valsts uzņēmumu" pamata tiek sagatavoti "Labības biroja" pagaidu statūti, vienlaikus apsverot nepieciešamību un strādājot pie Latvijas Republikas likuma "Par valsts graudu tirgu".
 - ◆ pēc statūtu apstiprināšanas Ministru Padomē tiek veidota "Labības biroja" struktūra, ietverot tajā 3-4 valsts graudu glabāšanas uzņēmumus, graudu laboratoriju, kā arī graudu tirgus regulēšanas speciālistus;
 - ◆ koncerna "Latvijas labība" darbības izbeigšanas komisija nodod izveidotajai struktūrai valsts funkcijas labības tirgus jomā.
 - b) **Akciju sabiedrības "Latvijas dzirnavas" dibināšana.**

maizes labības dzirnavu uzņēmumi izveido akciju sabiedrību "Latvijas dzirnavas", statūtos paredzot turpmāku akciju realizācijas iespēju un kārtību visiem maizes cepšanas uzņēmumiem, valstij atstājot akciju paketi, kas ļauj bloķēt nepamatotu lēmumu pieņemšanu;

koncerna "Latvijas labība" darbības izbeigšanas komisija nodod izveidotajai struktūrai maizes cenu izlīdzināšanas, miltu ražošanas koordinācijas, kā arī dažas citas funkcijas.

Šajā akciju sabiedrībā kā dalībnieki turpmāk var iekļauties visi Latvijas maizes cepšanas uzņēmumi. Valsts daļu šajā sabiedrībā pārstāv "Labības birojs".

- c) **Lopbarības ražošanas uzņēmumu pašpārvaldes struktūras izvēle (ja uzņēmumi uzskatīs par nepieciešamu to darīt);**

4. Koncerna "Latvijas labība" darbības izbeigšana. Tā tiesību, saistību un īpašuma pārņēmēji, atbilstoši funkcijām, ir Latvijas "Labības birojs" un akciju sabiedrība "Latvijas dzirnavas".

Nozares valsts uzņēmumu sagatavošana privatizācijai un privatizācija:

1. posmā valsts uzņēmumus pārveidojot akciju sabiedrībās;
2. posmā veicot pretendentu atlasī maizes cepšanas uzņēmumu privatizācijai;
3. posmā realizējot izveidoto sabiedrību akcijas pēc privatizācijas pojektos un statūtos paredzētās shēmas fiziskām un juridiskām personām, ievērojot konkrētās apakšnozares uzņēmumu specifiku.

3. LABĪBAS UN LABĪBAS PRODUKTU TIRGUS PERSPEKTĪVĀ SHĒMA, TĀ REGULĒŠANAS IESPĒJAS.

Latvijas graudu un maizes tirgus ir vienota sistēma, kas apvieno graudu audzētājus, lopkopības produkcijas ražotājus, labības glabātājus un pārstrādātājus, maizes ražotājus un realizētājus, bet tirgus noslēdzas ar pārtikas produktu patērētāju. (2. zīmējums.)

Noteicošie elementi šajā tirgū ir graudu ražotājs un maizes pircējs, starp kuriem tehnoloģiskajā ražošanas un realizācijas procesā ir iesaistīta virkne citu subjektu. Zemāk tiks aplūkoti galvenie šo subjektu veidi, to sadarbības iespējas, kā arī iezīmētas šo attiecību regulēšanas iespējas.

Labības avoti.

1. Latvijas lauksaimniecības produktu ražotāji.

2. Graudu imports.

To kopējam apjomam jānodrošina Latvijas labības tirgus vajadzības, kas ir atkarīgas no:

- graudu cenu līmeņa;
- pārējās lauksaimniecības produkcijas realizācijas iespējām, to cenām, kas galvenokārt ietekmē graudu patēriņa apjomu lopkopības produkcijas ražošanā.

Palielinot graudu importa apjomu un cenas, tiek radīts pamats cenu svārstībām arī valsts iekšējā tirgū.

Lauksaimniecības uzņēmumos saražotie graudi tiek realizēti labības tirgū labības pārstrādes uzņēmumiem miltu un putrainu produktu ražošanai, lopbarības ražošanai, spirta ražošanai, kā arī uzkrāšanai Valsts labības rezervē vai citās rezervēs. Bez tam daļa graudu tiek izmantoti pašos lauksaimniecības uzņēmumos lopbarības un sēklas vajadzību apmierināšanai. Tālākā perspektīvā ir iespējams arī daļas, vietējā tirgū lieko, graudu eksports.

Kopējo graudu ražošanas apjomu nosaka galvenokārt vispārējie graudu un arī lauksaimniecības produkcijas kopējie ražošanas nosacījumi. Produkcijas apjoma kāpināšana vai saglabāšana ir iespējama tikai pie rentablas produkcijas ražošanas iespējām. Tādējādi, ietekmējot graudu cenu vispārējo līmeni valsts graudu tirgū, ir iespējams ietekmēt graudu ražošanas apjomu vietējos lauksaimniecības uzņēmumos. Viens no pieejamākajiem cenu līmeņa regulēšanas instrumentiem ir importa- eksporta regulēšana gan to apjomu, gan ievē- un izveidmuitas terifu jomā.

Ievērojot pašreizējo graudu ražošanas un graudu patēriņa proporciju, kā arī graudu ražošanas un patēriņa struktūru attiecības, daļa graudu ir jāimportē.

Lai varētu izveidot pastāvīgu un pamatotu graudu tirgu, ir jānodrošina ilgākā laika posmā:

- līdzsvars starp kopējo republikas graudu patēriņu un graudu resursiem;
- atražošanas nosacījumus Latvijas lauksaimniecības ražotājiem.

Labības iepircēji.

1. Labības iepirkšanas un glabāšanas uzņēmumi.

- a) Labības malšanas uzņēmumi, kas vienlaikus var būt arī graudu glabāšanas uzņēmumi.
- b) Lopbarības ražošanas uzņēmumi, kas vienlaikus var būt arī graudu glabāšanas uzņēmumi.

2. Valsts graudu rezerve.

Valsts graudu rezervi Latvijas "Labības biroja" uzdevumā uz līguma pamata iepērk jebkurš uzticams labības iepirkšanas un glabāšanas uzņēmums. Tādējādi faktiski valsts graudu rezerves iepircēji ir iepriekš minētie uzņēmumi.

Kopējo un atsevišķo uzņēmumu iepirkto graudu apjomu, kā arī to struktūru noteiks proporcijas starp:

1. graudu realizācijas cenu un lopkopības produkcijas realizācijas cenu;
2. starp atsevišķo graudu iepirkšanas uzņēmumu piedāvātajām graudu iepirkuma cenām.

Maizes labības iepirkuma apjomu garantēs šīs labības augstāku cenu noteikšana salīdzinājumā ar lopbarībā izmantojamo. Bet šī veida labības vajadzību ierobežo objektīvais iedzīvotāju maizes patēriņa līmenis.

Pašreizējā situācijā minētie uzņēmumi galvenokārt ir valsts uzņēmumi, turpmāk to īpašuma un uzņēmējdarbības forma ir maināma, veidojot akciju sabiedrības un akcijas saskaņā ar noteikto shēmu realizējot dažādām fiziskām un juridiskām personām.

Bet jebkurā gadījumā apakšnozares uzņēmumi pēc būtības ir komercuzņēmumi, kuriem savā saimnieciskajā darbībā ir jānodrošina vismaz sevis atražošana. Priekšnoteikums šo uzņēmumu sekmīgai darbībai ir ekonomiskas intereses radīšana par graudu iepirkšanu, glabāšanu un tālāku realizāciju. Ievērojot to, ka tie atrodas starp graudu iepirkšanas procesu un to pārstrādi, tas nozīmē, ka graudu pārstrādātājiem ir jārēķinās ar graudu glabāšanas izmaksu iekļaušanu savas produkcijas izmaksās caur augstākām graudu iegādes cenām.

Iepirktās labības izmantotāji.

- 1. Maizes labības pārstrādes uzņēmumi.**
- 2. Lopbarības ražotāji.**
- 3. Valsts graudu rezerve.**
- 4. Citi pārstrādātāji (spirta ražotāji un citi).**

Šīs graudu patērētāju grupas praktiski tieši nav saistītas. Netiešā saikne izpaužas sekojoši: Valsts graudu rezerve ir samērā noteikts lielums, kas ir atkarīgs no valsts pārvaldes institūciju lēmuma un valsts budžeta finansu iespējām. Maizes ražošanā izmantojamo graudu apjoms praktiski nevar pārsniegt maizes normatīvo patēriņu. Tajā pašā laikā daļa no šajos virzienos nepieciešamā graudu apjoma var tikt novirzīta lopbarībai, kas ir samērā mainīgs lielums.

Vēloties izveidot maizes ražošanā vairāk vai mazāk atklāta tirgus sistēmu, kurā nebūtu vērojama nepamatota, graudu deficīta izsaukta cenu paaugstināšanās, jāregulē proporcija starp maizes labības cenām un lopkopības produkcijas cenām, praktiski ietekmējot maizes labības cenas, nosakot tās augstākas, kā graudu ražotāji varētu iegūt, izmantojot šos graudus kā lopbarību.

Šajās apakšnozarēs šobrīd dominē valsts uzņēmumi. Perspektīvā, ievērojot katra no šiem izmantošanas virzieniem vietu un nozīmi nozarē:

- (4.3.3.) apakšnozarei arī turpmāk vajadzētu palikt vistiešākajā valsts kontrolē, kaut ir pieļaujama un atzīstama graudu rezerves glabāšana arī citu uzņēmumu krātuvēs. Daļas valsts graudu rezerves glabāšanas iespējas varētu garantēt valsts līdzdalība uz dzirnavu uzņēmumu bāzes veidotajā akciju sabiedrība, kur atsevišķo dzirnavu uzņēmumu akciju sabiedrību uzdevumos kā viens no mērķiem un uzdevumiem ir paredzēta valsts graudu rezerves glabāšana (sk.6. nodaļu).

- (4.3.2) apakšnozare sākotnēji varētu darboties kā patstāvīgi valsts komercuzņēmumi, kuri turpmāk varētu tikt pakļauti privatizācijai kārtībā, kāda attiecināma uz citiem lauksaimniecības produkcijas pārstrādes valsts uzņēmumiem;¹

- (4.3.1.) apakšnozare būtībā ir izšķirošā maizes ražošanas kopējā tehnoloģiskajā procesā, kuras izmantošanā ir ieinteresēti visi republikas maizes cepšanas uzņēmumi. Līdzšinējā apakšnozares attīstības procesā tajā dabiski ir izveidojusies ļoti dziļa specializācija, kur viens vai daži uzņēmumi ar savu produkciju apgādā patērētājus visā valsts teritorijā, piemēram, ar rudzu miltiem, putrainiem un tamlīdzīgi. Šīs apakšnozares uzņēmumos līdz šim tikusi izlīdzināta iepirktā labība gan pēc kvalitātes, gan arī pēc cenas. Stabils šīs nozares darbs rada priekšnoteikumus stabilam visas maizes ražošanas nozares darbam, kā arī līdzīgai galveno izejvielu cenai visā valsts teritorijā.

Ievērojot augstākminēto, uz šīs apakšnozares uzņēmumu bāzes varētu tikt veidota akciju sabiedrība, kuru dalībnieku vidū būtu iespēja iekļūt visiem maizes cepšanas uzņēmumiem, bet valsts ietekmes saglabāšanai pār maizes ražošanu kopumā, kā arī valsts labības rezerves glabāšanas nodrošināšanai vismaz sākotnējā posmā kā viens no ietekmīgākajiem dalībniekiem būtu saglabājama valsts tās pilnvarotās personas "Labības biroja" personā (par tā citām funkcijām atsevišķi).

Maizes cepšanas uzņēmumi:

- 1) Valsts maizes ražošanas uzņēmumi;
- 2) Patērētāju kooperācijas uzņēmumi;
- 3) Citu uzņēmēju īpašumā esoši maizes ražošanas uzņēmumi.

Pēc būtības maizes cepšanas uzņēmumi ir patstāvīgi komercuzņēmumi, un šajā apakšnozarē ir visas iespējas veidoties konkurencei, kuras pastiprināšanai varētu veikt esošo uzņēmumu privatizāciju saskaņā ar Latvijas Republikas likumiem valsts īpašuma privatizācijas jomā. Šajā privatizācijā būtu ievērojami sekojoši galvenie pamatnoteikumi:

- uzņēmumu dekoncentrācija un decentralizācija, uz līdzšinējo vienoto maizes ražošanas uzņēmumu nošķiramo cehu un ražotņu bāzes veidojot jaunus patstāvīgus maizes ražošanas uzņēmumus;

- noteikuma uzstādīšana saglabāt kādu noteiktu laiku kādu minimālo maizes realizācijas un sortimenta apjomu naturālā izteiksmē;

- lai novērstu krasu maizes cenu paaugstināšanos, kas būtu saistīta ar nepieciešamību kompensēt šo uzņēmumu iegādes, kā privatizācijas līdzeklis izmantojama noma ar izpirkšanas tiesībām uz termiņu ne mazāku par pieciem gadiem.

Šīs nozares uzņēmumu kopējo problēmu risināšanai apgādes un kadru sagatavošanas jomā nepieciešamības gadījumā var tikt veidota kooperatīvā sabiedrība, kuras ietvaros ir noliegta vienošanās par monopolcenu noteikšanu. Šādu sabiedrību var arī neveidot, nepieciešamos jautājumus risinot ar iepriekš minētās uz maizes labības malšanas uzņēmumu bāzes veidotās akciju sabiedrības "Latvijas dzirnavas" starpniecību.

Maizes realizācijas uzņēmumi.

Jau šobrīd šajā nozarē vērojama uzņēmumu formu daudzveidība. Tās pastiprināšanai ir jāattīsta maizes ražošanas uzņēmumu rīcībā esošo tirdzniecības uzņēmumu tīkls vai arī jāveido sadarbība starp maizes cepšanas un realizācijas uzņēmumiem, vienlaikus iesaistot šajā sadarbībā transporta dienestu (uzņēmumu).

Pircējs.

⁵ atzīts par nepieciešamu noteikt kādu speciālu privatizācijas kārtību. Pretējā gadījumā šie uzņēmumi var tikt pakļauti privatizācijai vispārējā valsts uzņēmumu privatizācijas kārtībā.

Pircēja galvenā funkcija ir pelnīt naudu, izvēlēties veikalus, maizes šķirni un iegādāties iespējami vairāk maizes.

4. LATVIJAS LABĪBAS BIROJS.

Latvijas "Labības birojs" ir centrālais labības un maizes tirgus regulēšanas instruments, ar kura starpniecību valsts var panākt labības bilances nodrošināšanu un graudu tirgus ietekmēšanu (3. zīmējums).

Latvijas "Labības birojs" ir valsts uzņēmums, kas sagatavo priekšlikumus un pēc to akceptēšanas realizē valsts graudu politiku.

"Labības biroja" funkcijas

"Labības biroja" funkcijas ir sekojošas:

- 1) Latvijas valsts kopējās graudu vajadzības noteikšana perspektīvajam un tekošajam laika periodam, tajā skaitā pa graudu un kvalitātes veidiem;
- 2) Latvijas graudu perspektīvā un pašreizējā ražošanas apjoma noteikšana, tajā skaitā pa graudu un kvalitātes veidiem;
- 3) Latvijā ražoto graudu realizācijas apjoma prognozēšana pēc apjoma, struktūras un kvalitātes;
- 4) Latvijas graudu realizācijas tirgus cenas prognozēšana, ievērojot lauksaimniecības ražošanas izmaksu līmeni un atbilstoša Valsts graudu rezerves uzturēšanai nepieciešamā graudu iepirkuma cenu noteikšana;
- 5) nepieciešamā graudu importa apjoma noteikšana, tajā skaitā pa graudu un kvalitātes veidiem;
- 6) graudu importa tarifu izstrādāšana (bet varbūt arī noteikšana) pa labības veidiem;
- 7) graudu importētāju atlase un kvotu noteikšana viņiem;
- 8) Latvijas graudu ražotāju zonēšana (kvotu un iepirkuma cenu diferenciacija, ievērojot dabiskos graudu ražošanas apstākļus);
- 9) priekšlikumu sagatavošana Valsts graudu rezerves apjoma noteikšanai;
- 10) atbildība par noteiktās Valsts graudu rezerves glabāšanu un pārvietošanu;
- 11) graudu importa- eksporta ostas saimnieciskā vadība;
- 12) valsts daļas pārvalde akciju sabiedrībā "Dzirnavnieks" (kodētais nosaukums)
- 13) valsts graudu inspekcija un valsts centrālās graudu un labības produktu kvalitātes kontroles laboratorijas ekspluatācija.

Labības biroja darbības tiesiskais pamats

"Labības biroja" darbības tiesiskais pamats ir LR MP apstiprināti statūti, kas sagatavoti, balstoties uz LR likumu "Par valsts uzņēmumu". "Labības biroja" darbības ekonomiskais pamats ir atskaitījumi no maizes labības pārstrādes uzņēmumiem, neatkarīgi no to īpašuma formas, 0,5 % apmērā (tiek noteikts pēc darbības izmaksu tāmes sastādīšanas) no pārstrādāto graudu vērtības.

"Labības biroja" saimniecisko darbību vada Latvijas Republikas Ministru Padomē apstiprināts direktors.

Vispārējo uzraudzību pār "Labības biroja" darbu un realizēto graudu politiku realizē "Labības biroja" padome, kurā ietilpst:

- Latvijas Republikas Lauksaimniecības ministra 1. vietnieks;
- Latvijas Republikas Lauksaimniecības ministrijas graudu sektora vadītājs;
- Latvijas monopoldarbības uzraudzības institūcijas pārstāvis;
- "Labības biroja" direktors;
- Latvijas Republikas Finanšu ministrijas pārstāvis;

- Akciju sabiedrības "Latvijas dzirnavas" pilnvarots pārstāvis;
- Latvijas zemnieku federācijas pārstāvis;
-;
-

Padomes kompetencē ietilpst:

- valsts graudu bilances apstiprināšana;
- valsts budžeta līdzekļu izmantošanas kontrole;
- ārējā tirdzniecības kvotu piešķiršana;
- "Labības biroja" saimnieciskās darbības uzraudzība.

5. AKCIJU SABIEDRĪBA "LATVIJAS DZIRNAVAS".

Akciju sabiedrība "Latvijas dzirnavas" izveidošanas un darbības uzdevumi.

Lai varētu realizēt vienotu maizes miltu ražošanas politiku valstī, kā arī lai varētu koordinēt maizes labības iepirkšanu un glabāšanu un novērstu nepamatotu miltu cenu diferenciāciju valstī, kas izrietētu no dažādajiem graudu ražošanas, transporta un pārstrādes nosacījumiem, būtu atbalstāma republikāniskās akciju sabiedrības "Latvijas dzirnavas" izveidošanās, kura kontrolētu sešu līdzšinējo valsts miltu ražošanas uzņēmumu darbību (4. zīmējums).

Būtisks iemesls šādas sabiedrības veidošanai ir arī nepieciešamība garantēt valsts labības rezerves glabāšanas iespējas graudu glabāšanas uzņēmumos, vienlaikus nodrošinot nozares uzņēmumu privatizācijas iespējas.

Akciju sabiedrības "Latvijas dzirnavas" darbības uzdevumi būtu sekojoši:

- valsts graudu rezerves glabāšanas iespēju garantēšana;
- maizes labības iepirkšanas koordinācija;
- miltu cenu izlīdzināšana;
- maizes ražošanas tehnoloģiskās attīstības sekmēšana.

Tas tiek realizēts caur kontrolpaketes turēšanu atsevišķās akciju sabiedrībās, kas ir veidotas uz līdzšinējo koncerna "Latvijas labība" maizes labības malšanas valsts uzņēmumu bāzes.

Šo uzņēmumu pārveidošanas rezultātā izveidoto akciju sabiedrību akciju paketes pārējā daļa tiek realizēta uzņēmumos strādājošajiem un citām fiziskām personām (par sertifikātiem), lauksaimniecības produkcijas ražotājiem (kombinētās lopbarības patērētājiem) un citām fiziskām un juridiskām personām.

Akciju sabiedrība "Latvijas dzirnavas" izveidošanas kārtība un tās saistība ar apakšnozares uzņēmumu tālākās privatizācijas iespējām.

(1) miltu ražošanas uzņēmumi kā dibinātāji dibina akciju sabiedrību "Latvijas dzirnavas", ieguldot tajā 30 % no sava kapitāla (kas noteikts saskaņā ar valstī noteikto īpašuma novērtēšanas metodiku). Šīs akciju sabiedrības dibināšanas brīdī minētie uzņēmumi vēl saglabā valsts uzņēmumu statusu. Akciju sabiedrības statūtos tiek paredzēti sekojoši tās darbības galvenie virzieni:

- valsts graudu rezerves glabāšanas iespēju garantēšana un koordinēšana;
- maizes labības iepirkšanas koordinācija;
- miltu cenu izlīdzināšana;
- maizes ražošanas tehnoloģiskās attīstības sekmēšana,

kā arī turpmākā šīs sabiedrības akciju realizācijas kārtība:

- 30 % akciju paliek valsts kontrolē, tās pārvaldīšanu nododot Latvijas "Labības birojam";
- 24,5 % akciju tiek nodoti bez atlīdzības pašreizējiem valsts maizes cepšanas uzņēmumiem proporcionāli miltu patēriņam tajos;
- 21 % akciju tiek realizēti patērētāju biedrības maizes ceptuvēm proporcionāli miltu patēriņam tajās;
- 10 % akciju tiek rezervēti realizācijai citiem maizes cepšanas uzņēmumiem proporcionāli miltu patēriņam tajos;
- 14 % akciju tiek pakļauti realizācijai brīvā tirgū (pieļaujot akciju izsoli) .

(2) paši valsts miltu ražošanas uzņēmumi tiek pārveidoti akciju sabiedrībās, kuru statūtos kā galvenie sabiedrību darbības virzieni tiek paredzēti:

- graudu iepirkšana no graudu ražotājiem;
- maizes miltu ražošana;
- valsts graudu rezerves glabāšana noteiktos apjomos (pēc "Labības biroja" pieprasījuma);

Līdztekus tam statūtos tiek paredzēta arī akciju realizācijas kārtība:

- apmēram 30 % akciju (pa atsevišķiem uzņēmumiem šis daudzums var svārstīties) tiek ieguldīti kā mantiskais ieguldījums akciju sabiedrībā "Latvijas dzirnavas);
- līdz 25 % akciju tiek rezervētas realizācijas fiziskām personām par setifikātiem;
- pārējā daļa tiek realizēta graudu ražotājiem un lopbarības patērētājiem vai saskaņā ar Latvijas republikas likumu "Par valsts lauksaimniecības produkcijas pārstrādes uzņēmumu privatizāciju".

(3) saskaņā ar sabiedrību statūtos noteikto realizācijas shēmu tiek realizētas izveidoto akciju sabiedrību akcijas.

Šī procesa rezultātā valsts ar "Labības biroja" starpniecību var bloķēt nepamatotu lēmumu pieņemšanu gan akciju sabiedrībā "Latvijas dzirnavas", gan tās dalībnieku akciju sabiedrībās (lokālajos dzirnavu uzņēmumos). Tajā pašā laikā valstij nav iespējams diktēt visus miltu ražošanas nodrošināšanas jautājumus.

6. ATSEVIŠĶO NOZARES VALSTS UZŅĒMUMU PRIVATIZĀCIJAS KĀRTĪBA.

Kā jau tika minēts iepriekšējās nodaļās, līdzšinējā koncernā "Latvijas labība" ietilpstošie valsts uzņēmumi saskaņā ar šo koncepciju turpmāk būtu jāprivatizē.

Lai šajā procesā varētu nodrošināt regulējama labības un tās produktu tirgus izveidošanos, kā arī lai saglabātu nozares darbaspējas, realizējot privatizāciju būtu jāievēro vairāki noteikumi. Aplūkosim privatizācijas procesa iespējamo un ieteicamo gaitu pa atsevišķo apakšnozaru uzņēmumiem un to grupām.

Ostas elevators.

Kā vienīgais šāds uzņēmums tas atrodas dabīgā monopolstāvoklī. Tādēļ arī turpmāk tas būtu saglabājams kā valsts uzņēmums.

Maizes miltu ražošanas uzņēmumi.

Tādi republikā ir seši: Rīgas Valsts firma "Dzirnavnieks", Valsts firma "Rēzeknes dzirnavnieks", Valsts firma "Daugavpils dzirnavnieks", Valsts firma "Dobeles dzirnavnieks", Valsts uzņēmums "Jelgavas dzirnavnieks", Valsts firma "Liepājas labība". Pēdējais no minētajiem uzņēmumiem būtu reorganizējams atsevišķos maizes miltu un lopbarības ražošanas uzņēmumos.

Kā jau tika minēts augstāk, uz šo uzņēmumu bāzes būtu veidojama akciju sabiedrība "Latvijas dzirnavas", par kuras akcionāriem privatizācijas procesa beigū posmā varētu būt kļuvuši maizes cepšanas patstāvīgie

uzņēmēji, citas fiziskas un juridiskas personas, kā arī valsts sava specializētā uzņēmuma "Labības birojs" personā.

Šī akciju sabiedrība nebūtu miltu ražošanas uzņēmumu vienīgais īpašnieks. Tās uzdevums ir vienīgi koordinēt patstāvīgo, uz atsevišķo uzņēmumu bāzes izveidoto sabiedrību darbību maizes labības iepirkšanā, valsts rezerves glabāšanā. Tas varētu tikt īstenots caur minētās sabiedrības "Latvijas dzirnavas" līdzdalību uz atsevišķo uzņēmumu bāzes veidotās uzņēmējsabiedrībās. Šajās sabiedrībās pārējās līdzdalības daļas (atskaitot akciju sabiedrībai "Latvijas dzirnavas" piederošos 30%), tiktu realizētas uzņēmumos strādājošajiem, graudu ražotājiem, lopbarības patērētājiem kā arī citām fiziskām un juridiskām personām (vai saskaņā ar likumu "Par lauksaimniecības produkcijas pārstrādes valsts uzņēmumu privatizāciju"). (. zīmējums.)

Lopbarības ražošanas valsts uzņēmumi. .

Tādi uzņēmumi republikā ir seši: Valsts firma "Vidzemes labība", Valsts firma "Madonas labība", Valsts firma "Vidzemes labība", Valsts firma "Jēkabpils labība", Valsts firma "Saldus labība", Valsts uzņēmums "Iecavas labība".

Šo uzņēmumu privatizācija būtu realizējama pa atsevišķiem uzņēmumiem līdzīgā kārtībā kā iepriekšaplūkotā uzņēmumu grupa ar īpatnību, ka šajos uzņēmumos akciju sabiedrības "Latvijas dzirnavnieks" līdzdalības daļas vietā būtu nosakāma atsevišķa valsts daļa.

Šādā kārtībā būtu realizējama privatizācija arī valsts uzņēmumā "Gulbenes grauds".

Maizes cepšanas valsts uzņēmumi.

Pie šīs apakšnozares pieder Valsts firma "Druva", Valsts firma "Baltmaiznieks", Valsts firma "Abra", Valsts firma "Ventspils maiznieks", Valsts firma "Daugavpils maiznieks", Valsts firma "Jelgavas maiznieks", Valsts firma "Liepājas maiznieks", Valsts firma "Rēzeknes maiznieks".

Lai varētu izveidot konkurētspējīgu uzņēmumu tīklu, saglabātu to spēju ražot kvalificētu personu vadībā, kā arī lai nozares privatizācijas rezultātā krasi nepieaugtu maizes cenas (sakarā ar nepieciešamību segt uzņēmumu iegādes izdevumus) šīs apakšnozares uzņēmumi būtu privatizējami vairākos posmos.

1. Uzņēmumu decentralizācija.

Šajā posmā uz esošo uzņēmumu atsevišķo ražotņu, cehu bāzes tiek veidoti tehnoloģiski patstāvīgi ražošanas objekti, kas turpmāk pakļaujami privatizācijai kā atsevišķas vienības.

2. Pretendentu atlase.

Valsts izveidota nozares privatizācijas komisija izsludina pretendentu pieteikšanos un veic to atlasī uz konkursa pamata, vērtējot pretendentu pieredzi darbā maizes rūpniecībā, kā arī spējas realizēt uzņēmējdarbību.

3. Uzņēmumu izpiršana noteiktā termiņā.

Privatizējamie uzņēmumi nododami pretendentiem nomā ar izpiršanas tiesībām ar vairākiem noteikumiem, piemēram:

- ◆ noteikta maizes realizācijas apjoma, regularitātes un sortimenta saglabāšana;
- ◆ uzņēmums pretendenta īpašumā var nonākt vienīgi pēc laka, kas ir ne mazāks par pieciem (septiņiem) gadiem, ja šajā laikā ir ievēroti nomas līgumā atrunātie noteikumi.

Pretējā gadījumā nomas līgums tiek pārtraukts un ir jāizsludina jauns konkurss.

4. Pārējie nozares valsts uzņēmumi privatizējami vispārējā kārtībā.

1. pielikums

7. UZŅĒMUMU SARAKSTS

Maizes labības pārstrādes uzņēmumi.

1. VF "Rēzeknes dzirnavnieks".

6 dzirnavas - 63 tūkst. t/g.

kombinētās lopbarības cehs - 122 tūkst. t/g.

tilpums - 63 tūkst. t

2. VF "Daugavpils dzirnavnieks".

9 dzirnavas - 78,5 tūkst. t/g.

11 dzirnavas - 32 tūkst. t/g.

kombinētās lopbarības cehs - 235 tūkst. t/g.

tilpums - 108,9 tūkst. t

3. VF "Dobeles dzirnavnieks".

2 dzirnavas - 48 tūkst. t/g.

kombinētās lopbarības rūpnīca - 166 tūkst. t/g.

tilpums - 124,18 tūkst. t

4. VF "Liepājas Labība".

12 dzirnavas - 27 tūkst. t/g.

kombinētās lopbarības rūpnīca - 192 tūkst. t/g.

tilpums - 40,7 tūkst. t

5. Rīgas VF "Dzirnavnieks".

1. miltu rūpnīca - 65 tūkst. t/g.

2. miltu rūpnīca - 46,5 tūkst. t/g.

6. putrainu rūpnīca - 31,5 tūkst. t/g.

tilpums - 84,7 tūkst. t

7. VU "Jelgavas dzirnavnieks".

3 dzirnavas - 55 tūkst. t/g.

tilpums - 50,9 tūkst. t

Graudu iepirkšanas, glabāšanas un lopbarības ražošanas uzņēmumi.

1. VU "Jēkabpils Labība".

kombinētās lopbarības cehs - 198 tūkst. t/g.

tilpums - 112,6 tūkst. t

2. VF "Vidzemes Labība".

kombinētās lopbarības cehs - 146 tūkst. t/g.

tilpums - 60,98 tūkst. t

3. VF "Madonas Labība".

kombinētās lopbarības cehs - 122 tūkst. t/g.

tilpums - 34,7 tūkst. t

4. VF "Saldus Labība".

kombinētās lopbarības rūpnīca - 43 tūkst. t/g.

tilpums - 39,3 tūkst. t

5. VU "Stende".

kombinētās lopbarības cehs - 131 tūkst. t/g.

tilpums - 22,2 tūkst. t

6. SIA "Rīgas kombinētās lopbarības rūpnīca".

kombinētās lopbarības rūpnīca - 427 tūkst. t/g.

tilpums - 9,8 tūkst. t

7. VU "Iecavas Labība".

kombinētās lopbarības rūpnīca - 122 tūkst. t/g.

tilpums - 25 tūkst. t

Graudu glabāšanas uzņēmumi

1. VU "Gulbenes grauds".

tilpums - 16,4 tūkst. t

2. VU "Rīgas ostas elevators".

tilpums - 65,6 tūkst. t

Maizes rūpnīcas

1. VF "Druva".

1. maizes rūpnīca - 113,5 t/d.

2. maizes rūpnīca - 40,7 t/d.

makaronu fabrika - 11,5 tūkst. t/g.

2. Rīgas VF "Baltmaiznieks".

1. maizes cehs - 61,5 t/d.

2. maizes cehs - 23,8 t/d.

Jūrmalas maizes cehs - 19,1 t/d.

3. VF "Abra".

maizes rūpnīca - 56,1 t/d.

4. SIA firma "Vidzemes maiznieks".

maizes cehs - 42,5 t/d.

baranku cehs - 5,7 t/d.

5. VF "Ventspils maiznieks".

maizes rūpnīca - 30,2 t/d.

6. VF "Daugavpils maiznieks".

1. maizes rūpnīca - 44,1 t/d.

2. maizes rūpnīca - 36,1 t/d.

baranku cehs - 3,3 t/d.

7. VF "Jelgavas maiznieks".

maizes rūpnīca - 39,1 t/d.

8. VF "Liepājas maiznieks".

1. maizes cehs - 25,2 t/d.

2. maizes cehs - 35,7 t/d.

9. VF "Rēzeknes maiznieks".

maizes rūpnīca - 45 t/d.

10. Uzņēmēj sabiedrība "Aldona" SIA.

maizes rūpnīca - 30,5 t/d.

11. Firma "Strategic" SIA.

sausīņu cehs - 4,3 t/d.

Infrastruktūras uzņēmumi

1. Rīgas VF "Labības resursi".

2. VF "Labības sargs".

3. Specializētā celtniecības - montāžas sabiedrība "Dzirnakmens".

4. Rīgas Valsts zinātniskā ražošanas firma "Grauds".